

обусловленные понятием преступления, основанием уголовной ответственности или освобождения от уголовной ответственности, общими принципами назначения наказания, признаками конкретных составов преступлений. С учетом рассмотренных особенностей определены и рассмотрены обстоятельства, входящие в предмет доказывания по данной категории уголовных правонарушений.

Ключевые слова: предмет доказывания, обстоятельства, подлежащие доказыванию, преступления, совершенные в сфере оборота огнестрельного оружия и боеприпасов.

Bondar V., Kryvonos M. The Content and Features of the Subject of the Proof in Criminal Proceedings on Crimes in the Field of Trafficking of Fire Weapon and Ammunition

The article describes the features inherent in the circumstances that are subject to proof in pre-trial investigation of crimes committed in the field of firearms and ammunition, due to the concept of crime, the basis of criminal responsibility or exemption from criminal liability, the general principles of sentencing, signs of specific offenses. The subject of the crime (firearms, ammunition), which acts as a unifying feature of the elements of criminal offenses in the sphere of illicit trafficking in weapons and ammunition, has been analyzed. A classification of crimes, tools and means of commission, as well as a mandatory sign of which is a firearm and ammunition. Based on the analysis of the norms of current legislation, as well as the views of scientists, the position is substantiated according to which to determine the subject of the crime, provided for by 263 of the Criminal Code of Ukraine (illegal handling of weapons, military supplies or explosives), as well as the illegality of handling weapons and ammunition to the norms of special regulatory legal acts, a list of which is given.

Taking into account the considered features, the circumstances included in the subject of proving the crimes committed in the field of illicit trafficking in firearms and ammunition provided for in Art. st. 263, 263-1, 264 of the Criminal Code of Ukraine, as well as smuggling (Article 201 of the Criminal Code of Ukraine), namely: a criminal offense event (time, place, method, fact of complicity in the commission of a crime, use or threat of violence and other circumstances).

Keywords: subject of proof, circumstances to be established, crimes committed in the field of trafficking in firearms and ammunition.

УДК 343.1:351.746:304.5

О. В. Бочковий

НЕЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАСЛІДОК НОРМАТИВНОГО ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті аргументовано вказано на значне перевантаження нормативного регулювання суспільних відносин з боку держави, що негативно впливає на його результативність, зокрема й на ефективність правоохоронної діяльності. Водночас неузгодженість законодавства не дає змогу вчасно реагувати на постійні зміни в суспільстві в спосіб прийняття нормативно-правових актів для врегулювання відносин, які виникли або змінили свою сутність. Акцентовано увагу на потребі перегляду нормативного регулювання правоохоронної

діяльності щодо його розвантаження для спрощення порядку внесення необхідних змін у разі виникнення такої потреби.

Ключові слова: право, закон, суспільство, правоохоронна діяльність, ефективність, перевантаження, покарання, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. «Не вдовольняючись цим, він ходив щодня вулицями свого села, зазирає під містки, під перекладки, і все, що тільки траплялося йому: стара підшва, баб'яча ганчірка, залізний цвях, глиняний черепок, – усе тягнув до себе й складав у ту купу, яку Чичиков помітив у кутку кімнати». Так М. В. Гоголь описує поведінку героя Плюшкіна у творі «Мертві душі». Відомий усім герой страждає патологічним накопиченням (також сіллогоманія, хордінг, синдром Плюшкіна тощо) – вид нав'язливої поведінки, що полягає в збиранні та зберіганні речей, найчастіше предметів домашнього вжитку в настільки великих кількостях, що вони перешкоджають використанню приміщень за прямим призначенням.

Чи не нагадує вітчизняна правова система кімнату Плюшкіна, де норм настільки багато й вони настільки не узгоджені, що система не може ефективно функціонувати? Щодня приймають нові закони, видають десятки регулятивних актів (постанов, наказів, листів тощо). Часто окремі процедури не узгоджено не через те, що їх підготували неналежно, а через те, що за такої кількості актів, а також темпів розвитку суспільства, зміни середовища його існування, узгодити їх неможливо. Показовим видається приклад з криптовалютою Bitcoin, яка з'явилася ще в 2009 році, а наш законодавець наполегливо її «не помічає» в правовому полі. Навіть злочинці навчилися її використовувати для здійснення оплати заборонених в обігу товарів і послуг (зброя, наркотики, радіоактивні речовини тощо), зокрема викуп вимагають у криптовалюті, а держава її ігнорує. Навіть більше, попри те, що значна частина незаконних фінансових операцій здійснюється в криптовалюті, зокрема й фінансування тероризму, Державна служба фінансового моніторингу України і собі не враховує цей факт у своїй діяльності. Це підтвердив і заступник начальника згаданої служби В. П. Зубрій, виступаючи на семінарі «Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму ...», який проходив 26.10.2017 у м. Сєвєродонецьк. За твердженням фахівців, сучасна регламентація суспільних відносин у сфері фінансів не дає змоги ввести криптовалюту. Ми який раз приміряємо роль «голого короля», наполегливо відмовляючись визнавати очевидні речі. Адже від того, визнає НБУ криптовалюту чи ні, розрахунки в ній не перестануть здійснюватись.

Багато хто вважає, що причина в значному ускладненні відносин, а тому їх регулювання потрібно зробити також складним. Але все не так: ми створюємо складні правові конструкції на простих відносинах між суб'єктами в суспільстві. Як наслідок – елементарні відносини не витримують тиску нагромаджених зверху норм і приписів, через що трапляється збій: від ігнорування до безпосереднього заперечення.

Правоохоронна діяльність щодо цього не виняток. Надмірна бюрократизованість процесуальних процедур сприяє злочинності, адже

дає змогу особам, які вчиняють злочини, уникати покарання, формуючи до того ж у суспільстві недовіру до правоохоронної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом багатьох років серед науковців продовжуються дискусії щодо безлічі способів підвищення ефективності правоохоронної діяльності. У кримінальному процесі й теорії ОРД окремі аспекти або суміжні питання цієї проблеми розглядали Б. І. Бараненко, І. О. Воронов, Е. О. Дідоренко, О. Ф. Долженков, С. В. Єськов, В. П. Захаров, О. І. Козаченко, Д. Й. Никифорчук, В. С. Овчинський, С. С. Овчинський, Ю. Ю. Орлов, М. А. Погорецький, Б. Г. Розовський, Е. В. Рижков, В. Г. Самойлов, В. П. Столбовий, І. Ф. Хараберюш, О. М. Чистолінов, В. В. Шендрик та інші вчені.

Проте більшість пропозицій зводилася до запровадження нових алгоритмів, процедур, нерідко утруднюючи наявний порядок здійснення правоохоронної діяльності.

Формування цілей. Акцентувати увагу на потребі перегляду нормативного регулювання правоохоронної діяльності щодо його розвантаження для спрощення порядку внесення необхідних змін у разі виникнення такої потреби.

Виклад основного матеріалу. Складається враження, що нормотворчі процеси в країні формуються, виходячи з вимог особистого сумління осіб, які в таких процесах задіяні. До того ж під сумлінням маємо на увазі не моральну відповідальність особи за свої рішення чи вчинки перед суспільством, а визначення невідомого автора: «сумління – це вміння «виносити» мізки самому собі». Адже відзначаючи значний ріст злочинності, як інакше можна пояснити процеси обмеження можливостей правоохоронних структур, зокрема оперативних підрозділів у кримінальному процесі, що відбувається декілька останніх років.

Інші сфери життя суспільства регламентуються за таким самим принципом. Показовий щодо цього приклад державного забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб із «зони АТО/ООС». Людям, які потрапили в складну ситуацію поза своєю волею, додатково влаштували труднощі в реалізації своїх прав і свобод виданням деяких нормативно-правових актів [1]. Можна твердити, що проблема виникла раптово й держава не була готова до появи громадян з таким статусом. Тоді ще один приклад: будь-яка людина, яка займається торгівлею, може підтвердити, що для легалізації своєї діяльності потрібно пройти безліч тривалих і витратних процедур, що не сприяє бажанню бути законослухняним громадянином. Про процедуру проведення тендерів та залучення іноземних інвесторів загалом навіть не йдеться – бюрократична тяганина позбавляє будь-якого бажання це робити навіть у найбільш наполегливих бізнесменів.

До слова, керівник однієї з компаній нарікав: «У мене сорок бухгалтерів ледве справляються. Наймеш бухгалтера, так йому ще потрібно кілька років розбиратися в хитрощах обліку, а потім, якщо він піде, то все, уважай, що бізнес накотився, ніхто швидко не зрозуміє всього цього!» [9]. Для порівняння: за свідченням бізнесменів, там, де у нас чотири бухгалтери – в Англії два. Зарубіжна фірма, спокусившись пільгами ТПП (території пріоритетного

розвитку), висловила намір побудувати в Україні завод. Після ознайомлення з вимогами, з'ясувалося, що за час їх виконання в Європі можна побудувати два заводи.

Проте повернемося до правоохоронної сфери. Останні «гуманні» тенденції в праві привели до того, що особа, яка потерпіла від вчинення злочину, майже безправна, порівняно з особою, яку підозрюють у його скоєнні.

Спостерігаючи за тим, як реалізується на сьогодні виконання кримінальних покарань, задумується: кого ми караємо, злочинця чи суспільство? У процесі спілкування з адміністраторами магазинів одягу можна дізнатись, що більшість з них не заявляє про вчинену в їхньому магазині крадіжку, адже навіть за умови встановлення злочинця та викраденої речі, її не повертають, а тяганина з процесуальним оформленням матеріалів кримінального провадження забирає багато часу та сил персоналу, що не вигідно.

Як би не було з логічного погляду абсурдно, але цілком аргументовано можна стверджувати, що за сучасної регламентації правоохоронної діяльності в багатьох випадках можна говорити про шкоду потерпілому, завдану неефективним розслідуванням злочину, учиненого стосовно нього. До того ж непоодинокі випадки, коли шкода від розслідування злочину більша, ніж та, якої завдано скоєнням злочину.

Більше того, навіть якщо злочинця встановлять і притягнуть до відповідальності в спосіб позбавлення волі, то таке покарання за сучасних умов є досить відносним. З огляду на рівень корупції та умови життя засуджених осіб – покаранням це назвати важко. Маючи фінансові кошти та певний авторитет, засуджений, перебуваючи в місцях позбавлення волі, майже ні в чому собі не відмовляє.

За радянських часів місця ув'язнення були вигідні та ефективні. Адже кожне з таких місць являло собою закрите підприємство, де засуджені безкоштовно працювали, часто в нелюдських умовах. Держава в такий спосіб заощаджувала колосальні кошти та людські ресурси, оскільки на деякі виробництва зі своєї волі ніхто б не пішов. І для самих засуджених це був момент виправлення, бо мало хто хотів повертатися туди. На сьогодні ж «каторжних» виробництв немає, а більшість підприємств, які працювали на території колоній, закриті, а ті, що працюють, приносять офіційні доходи, й ув'язнені отримують заробітну плату. З огляду на рівень життя населення країни для багатьох в'язнів в'язниця – порятунком від холодної і голодної смерті на волі. Хіба для таких людей позбавлення волі є покаранням? Звичайно, ні! З досвіду спілкування з особами, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, а також зі звільненими, у багатьох заповітна мрія – потрапити в місця позбавлення волі на «заході». У 90-і роки на телеекрани вийшов російський фільм «Хочу в тюрму», де головний герой намагається потрапити в голландську в'язницю, оскільки там у кожного засудженого камера з усіма зручностями краща, ніж у багатьох жителів СРСР квартири.

Утім, навіть в Україні в багатьох колоніях умови утримання злочинця приведено відповідно до європейських вимог. У Дар'ївській виправній колонії, наприклад, вражають плоди гуманізації: за колючим дротом побудована церква, працює бібліотека із затишною камінною залогою. Коло корпусів дзюрчать фонтани, під стінами будівель посаджені сади з абрикосовими і вишневими деревами, виноградом. Продуктові посилки можна отримувати хоч кожен день та й з харчуванням немає проблем: поруч зі столовою ІК-10 навіть організували теплицю. Під поліетиленовою плівкою є велика плантація інжиру, з якої знімають по два врожаї на рік, а всі плоди йдуть або в лікарню, або тим ув'язненим, яким лікарі прописали дієту. Після перебування в колонії на «дні відкритих дверей» матері вбитої одним з тих, хто там відбуває покарання вона сказала: «Люди добрі, я за все своє життя нікому не робила зла. Але заберіть мене в колонію, а вбивцю відправте на свободу – він спить на чистих простирадлах, їсть вдосталь і загалом за колючим дротом живе краще, ніж я на свободі. Якщо це і є покарання, то покарайте так і мене». Чи варто дивуватись, що є випадки, коли засуджені, яких звільняють за амністією від подальшого відбування покарання, відмовляються покинути місця позбавлення свободи [10, с. 306–307].

До того ж попри відверто хибний шлях у забезпеченні прав і свобод добropорядних громадян, держава й надалі продовжує будувати правові конструкції в напрямі захисту осіб, які обґрунтовано підозрюються у вчиненні злочину, даючи їм додаткові можливості уникнути покарання.

У первісні часи людина сама здійснювала свій захист. Якщо самостійно вирішити проблему було складно або неможливо, то за допомогою зверталися до племені або до вождя, якщо такий був. До такого рішення людство вдалося тому, що вирішення питання силовим методом, який був запозичений у природи, мав фундаментальний недолік. Цей спосіб небезпечний для того, хто його застосовує: будь-яку силу завжди здатна розтрощити ще більша сила. Крім того, навіть якщо такої більшої сили не знайшлося, то заподіяння зла, шкоди проковує відповідні ворожі дії, призводить до ескалації насильства та послабляє суперників або навіть спричинює їхню загибель. Люди для виживання жили не поодинокі, а об'єднувалися в роди, які захищали своїх членів, тому відповідні дії було кому зробити, якщо тільки не знищений весь рід. Вирішення конфліктів здебільшого насильницьки в умовах «кругової поруки» членів племені загрожувало взаємним ослабленням аж до знищення. Тому з часом сформувався механізм впливу на тих, хто порушує правові норми або не приймає їх. Таким механізмом став принцип рівної відплати за збиток або принцип таліона. Принцип рівної відплати випливає з ідеї взаємності як основи людського спілкування. Ідея взаємності в спілкуванні полягає в тому, що за будь-які завдані людиною збитки або надане благо має слідувати компенсація [2, с. 166–175]. Зокрема, уже в «Руській правді» було передбачено, що потерпілий або його родичі мали право вибирати: помститися або відмовитися від помсти чи отримати платіж за заподіяну шкоду. Примирення в цьому контексті можна розглядати саме як небажання вдаватися до кровної помсти. Дійсно, кровна помста стала загрозою

існування людського суспільства, що змусило в дальшому вживати заходів щодо обмеження її застосування. Наприклад, норвезьке законодавство Gulatingslagen більш пізнього періоду (XIII ст.) передбачає: «Якщо людині не вдається домогтися примирення після неодноразово зроблених спроб, то в цьому разі вона має вдатися до загрози помстою перед тим, як її виконати» [3, с. 17].

Держава зі своєю появою узурпувала право людини на захист, поклавши на себе цей обов'язок. Але замість простого регулювання цей процес настільки ускладнився, що вже не зрозуміло, хто і кого захищає. Безліч прикладів, коли громадяни здійснюють самосуди, повертаючись в первісне суспільство, утративши надію на справедливе вирішення питання з боку держави.

На жаль, такий сценарій застосовуємо здебільшого саме до нашої країни. Адже в багатьох західних державах принцип рівновідплати знайшов свій розвиток і активно використовується у взаєминах громадян і держави. У низці держав компенсують заподіяну шкоду, якщо вчинений щодо особи злочин не було розкрито [4]. У РФ такий порядок діє з 01 січня 2015 року. У новому законі [5] встановлюється право потерпілого громадянина подати в суд заяву й попросити компенсацію за порушення його права на судочинство в розумний строк. До того ж це може бути зроблено до закінчення розслідування в кримінальній справі. У СРСР такий порядок колись існував, але був скасований, коли стало очевидним, що сума заподіяної шкоди перевищує фінанси, які держава може компенсувати. Ми розуміємо, що в умовах наявної політичної та економічної криз відновлення обов'язку держави компенсувати потерпілому всі завдані збитки нереальне. Об'єктивно правоохоронні органи будь-якої найбільш розвиненої країни за будь-яких технологій і методик поки не можуть розкривати 100% скоєних злочинів. Тому змушувати платити за те, що не можеш – непродуктивно. Проте це не робить неможливим, а навпаки передбачає обов'язок держави нести відповідальність у разі, коли правоохоронні органи мали об'єктивну можливість розкрити злочин, викрити винного й забезпечити відшкодування завданих збитків, але через несумлінне виконання обов'язків не реалізували цю можливість.

Загалом розслідування злочинів з використанням засобів ОРД на цей час є тільки монополією правоохоронних органів. Прокурор і суд здійснюють нагляд за законністю, але аж ніяк не за ефективність їх проведення. У підсумку це призводить до зниження відповідальності слідчого та оперативників за їх проведення. Що зрештою не може негативно не позначатися не тільки на практиці, але й на політиці правоохоронної діяльності. Для усунення цього протиріччя допустимим є встановлення відповідальності суб'єктів, які здійснюють слідчу і розшукову діяльність за невикористане досягнення бажаного результату. Ініціювання такої відповідальності доцільно покласти на прокурора, який здійснює нагляд за законністю, а також потерпілого та його адвоката. Завдання всіх – досягти ефективного результату.

Чи може хтось назвати, за якими показниками оцінюється ефективність діяльності правоохоронних органів? Така можливість у реальній дійсності відсутня. Кількість розкритих злочинів, їх види і відсоток розкриття поняття відносні. Єдине, чим оперують, це співвідношення з аналогічними показниками в інших державах (злочинність на 100 тис. населення; розкрито; засуджено тощо). Усе це потрібно, проте не можна ігнорувати показник, який є у сумі – економічні витрати.

Основна вимога до правоохоронних органів, зокрема в ОРД, – законність, однак її інтерпретація як у нормативних актах, так і в самій діяльності є односторонньою. Контроль і нагляд за ОРД зводиться до перевірки обґрунтованості прийнятих рішень щодо здійснення конкретних заходів стосовно підозрюваного або обвинуваченого.

Такий підхід підтверджує обвинувальну спрямованість кримінального процесу зокрема, на що неодноразово критично вказували вчені. На підтвердження такої тези вказує той факт, що всі без винятку провадження щодо перевірки законності здійснення ОРД стосуються фактів застосування ОРЗ стосовно осіб, які готують або скоюють злочини.

Водночас немає жодного випадку наглядового впливу прокуратури щодо ефективності ОРД і попереднього розслідування в частині забезпечення прав потерпілого. Чи законність не стосується постраждалих? Чи можна вважати ігнорування права потерпілого на свою безпеку, майна або відшкодування заподіяної шкоди порушенням закону?

Нагляд має бути не за законністю, а за ефективністю оперативно-розшукового потенціалу як складової частини нагляду за якістю досудового розслідування загалом.

Не менше ніж на вже прийняті заходи потрібно реагувати на факти НЕ проведення заходів, зокрема оперативно-розшукових там, де для цього була необхідність.

В Україні чомусь ігнорують один з ключових принципів правосуддя – принцип доцільності в процесі збору фактичних даних. Зокрема, у Нідерландах докази збирають однаково як для доведення винуватості особи у вчиненні злочину, так і його виправдання [6, с. 43, 288].

Адже в голландському кримінальному процесі відсутнє поняття «сторін», а презумпція невинуватості (*praesumptio innocentiae*) ніколи прямо не формувалася як принцип кримінальної юстиції. У системі голландського правосуддя обвинувачі не є стороною змагального процесу з погляду загального права, але вважаються магістратами, які діють тільки в публічних інтересах. Вони не мислять термінами перемоги або поразки, оскільки постійно зважують публічні та приватні інтереси. Навіть на стадії судового розгляду, де більш помітні змагальні тенденції кримінального процесу, найбільшу активність проявляє суддя, тоді як обвинувач займає пасивну позицію. Завдання обвинувача не довести провину підсудного, а надати зібрані докази суду без формування в судді впевненості у винності. Основна мета судового розгляду – встановлення істини, а не підтвердження позиції звинувачення, як це відбувається в Україні [6, с. 177–178].

Отже, голландські правоохоронні органи спільно з публічним обвинувачем займають єдину позицію і мають єдину мету, чого не можна сказати про правоохоронну систему України. Зокрема, попри законодавчу регламентацію, на сьогодні ОРД є відокремленою діяльністю. Мета всіх суб'єктів досудового розслідування одна, проте оперативні співробітники не зацікавлені в кінцевому результаті попереднього розслідування, що позначається на його ефективності. І проблема не стільки в законодавчих нормах, скільки в організаційному підході до здійснення такої діяльності, який викладено у відомчих нормативно-правових актах і надійно закріплено багаторічною практикою використання такого досвіду. Яка може бути ефективність досудового розслідування, установлення всіх обставин провадження, коли оперативний працівник здійснює весь комплекс негласних заходів, які є найбільш ефективним засобом встановлення і документування фактичних даних, тільки до встановлення особи, яка вчинила злочин і фактично закінчує роботу заповненням статистичної картки відповідної форми? Обмеження діяльності тільки встановленням особи практично позбавляє можливість якісного збору фактичних даних, які б допомогли встановленню всіх обставин злочину. Адже кінцева мета досудового розслідування – не встановлення особи, а притягнення її до кримінальної відповідальності, щоб відновити права осіб, потерпілих від злочину, й отже, виконати обов'язок держави перед громадянином.

Ми сліпо копіюємо законодавство США, де втрачена межа між гарантіями прав і свобод одних громадян – підозрюваних, обвинувачених, і аналогічними правами інших громадян – потерпілих. Щоб досягнути компромісу, там йдуть на крайні хитрощі. У 1997 р. однією з найбільш гучних сенсацій американського життя стала справа знаменитого афроамериканського екс-спортсмена О. Дж. Сімпсона, обвинуваченого у вбивстві своєї дружини. Афроамериканці розглядали цей процес як прояв упередженості «білої» Америки до представників расових меншин, і під тиском громадськості (свого часу Америка стояла майже на порозі нового спалаху расових заворушень) обвинувачений був виправданий. Проте після винесення виправдувального вироку з'явилися нові докази, які незаперечно доводять вину екс-спортсмена. Оскільки в США не можна повторно судити виправданого за тим самим обвинуваченням, то американська юстиція знайшла хитромудрий хід: батьки вбитої подали в суд на вбивцю, звинувачуючи його в тому, що в результаті вбивства вони втратили можливість користуватися турботою і допомогою своєї доньки й вимагали на цій підставі матеріальної компенсації втрати. Суд виніс рішення на користь позивачів і тепер колишня спортивна «зірка» приречена все життя «сидіти на міліні», віддаючи всі свої доходи батькам вбитої ним дружини.

Коментар незвичайний: «Якщо поглянути на цю конкретну судово-правову колізію з погляду економічної теорії пре-надходжень і покарань, то, без сумніву, казус вирішений «за правилами»: з одного боку, задоволені майнові претензії родичів жертв, з другого – злочинець залишився на

свободі, були попереджені расові заворушення й до того ж неминучі соціальні втрати» [7, с. 241].

Ми намагаємося копіювати Захід, але робимо це явно невміло, мало того, що не караємо злочинця – залишаємо потерпілого біля «розбитого корита». Потрібно обговорювати варіант, коли компенсація шкоди потерпілому звільняє винного від певних заходів покарання, однак за будь-яких умов не можуть бути підставою для звільнення від відповідальності помилки слідства або суду.

Висновки. Підсумовуючи викладене зазначимо, що в природі немає нічого ідеального, а ідеального закону не може бути в принципі, адже суспільні відносини постійно змінюються, трансформуються разом із самим суспільством. До того ж завдання законодавства підлаштовуватися під змінювані суспільні відносини та трансформуватися разом з ними. Навіть більше, правові конструкції мають дозволяти негайну реакцію законодавства на суспільні зміни, а не через десятиріччя, коли такі зміни втрачуть свою актуальність.

Використані джерела:

1. Аналіз проблем реалізації прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО). URL : <http://vostok-sos.org/problem/> (дата звернення 30.08.2018).
2. Давыденко Д. Л. С чего начинался мир: урегулирование споров в первобытном обществе. *Третейский суд*. 2012. № 1. С. 166–175.
3. Аннерс Э. История европейского права. М., 1994. С. 17.
4. Владислав Куликов. Жертвы нераскрытых преступлений получают право на компенсацию за волокиту. *Российская газета*. Федеральный выпуск № 6886 (18). URL: <https://rg.ru/2016/01/29/volokita.html> (дата звернення 25.08.2018).
5. Федеральный закон от 21.07.2014 № 273-ФЗ «О внесении изменений в статью 3 Федерального закона «О компенсации за нарушение права на судопроизводство в разумный срок или права на исполнение судебного акта в разумный срок» и отдельные законодательные акты Российской Федерации» (Официальный интернет-портал правовой информации (www.pravo.gov.ru) от 22.07.2014; Собрание законодательства Российской Федерации от 2014, № 30, ст. 4274; «Российская газета» от 30.07.2014). URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docview&page=1&print=1&nd=102356117&rdk=1&&empire> (дата звернення 15.08.2018).
6. Правовая система Нидерландов / Отв. ред. д. юрид. н., проф. В. В. Бойцова, д. юрид. н., проф. Л. В. Бойцова. М.: Издательство «Зерцало», 1998. 432 с.
7. Латов Ю. В. Экономика преступлений и наказаний. *Истоки*. Вып. 4. М.: ГУ ВШЭ. 2000. С. 241.
8. Приказ Министерства внутренних дел Российской Федерации от 06 июня 2018 года № 356 «Об утверждении Положения о назначении и выплате полиции вознаграждения за помощь в раскрытии преступлений и задержании лиц, их совершивших» (зарегистрирован в Минюсте России 15 августа 2018 года, регистрационный № 51903). URL: <https://77.xn--b1aew.xn--p1ai/documents/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%8B-%D0%BC%D0%B2%D0%B4-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8/item/14358069/> (дата звернення 10.09.2018).
9. Рубченко М., Скрипников С., Тальская М. Атака на бухгалтерию. *Эксперт*. 2006. № 27 (521). С. 25.

10. Розовский Б. Г. Наказание! ... Наказание? *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 1. С. 305–311.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2018

Бочковой А. В. Неэффективность правоохранительной деятельности как следствие нормативной перегруженности регламентации общественных отношений

В статье аргументировано указывается на значительную перегруженность нормативного регулирования общественных отношений со стороны государства, что негативно влияет на его результативность, в том числе и на эффективность правоохранительной деятельности. Вместе с тем несогласованность законодательства не позволяет своевременно реагировать на постоянные изменения в обществе, путем принятия нормативно-правовых актов для урегулирования отношений, которые возникли или изменили свою сущность. Акцентировано внимание на необходимости пересмотра нормативного регулирования правоохранительной деятельности касательно его разгрузки с целью упрощения порядка внесения необходимых изменений в случае возникновения такой необходимости.

Ключевые слова: право, закон, общество, правоохранительная деятельность, эффективность, перегруженность, наказание, уголовная ответственность.

Bochkovi O. Inefficiency of Law Enforcement Activity as Consequence of Normative Overloading of Public Relations Regulation

New laws are adopted daily, dozens of regulatory acts (decrees, orders, letters, etc.) are issued. Often, separate procedures are not coordinated, not because they are poorly prepared, but because with so many acts and rates of development of society, as well as changes in its environment, it is impossible to reconcile them. The example with the Bitcoin cryptocurrency, which appeared in 2009, seems to be indicative, and our legislator persistently “does not notice” it in the legal field. Even criminals have learned to use it to pay for goods and services prohibited in circulation (weapons, drugs, radioactive substances, etc.), they demand ransom in cryptocurrency, and the state ignores it.

Many believe that the matter is a significant complication of relations, therefore their regulation must also be made difficult. But everything is just the opposite: we create complex legal constructions on simple relations between subjects in society. As a result, elementary relations do not withstand the pressure of norms and prescriptions accumulated from above, because of which a failure occurs: from ignoring to direct denial.

Law enforcement in this case is no exception. Excessive bureaucratization of procedural procedures contributes to crime, because it allows persons who commit crimes to avoid punishment, while forming public distrust in the law enforcement system.

Despite the frankly false path in ensuring the rights and freedoms of respectable citizens, the state continues to build legal constructions in the direction of protecting individuals who are reasonably suspected of committing a crime, giving them additional opportunities to escape punishment.

There is nothing ideal in nature, and in principle there can be no ideal law, because social relations are constantly changing, transforming together with the society itself. At the same time, the tasks of the legislation are to adapt to changing public relations and transform with them. Moreover, legal constructions should allow an immediate

reaction of legislation to social changes, and not after decades when such changes have lost their relevance.

Keywords: right, law, society, law enforcement, efficiency, congestion, punishment, criminal responsibility.

УДК 343.985:343.78

Т. О. Борець

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ Й ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ
ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ**

Статтю присвячено проведенню такої слідчої (розшукової) дії, як обшук, зокрема проведенню обшуку на початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами. Розглянуто правові підстави проведення обшуку, мету обшуку, а також зроблено акцент на системі організаційних і тактичних прийомів обшуку під час розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами.

Подано алгоритм підготовчих заходів, які доречно здійснювати слідчому перед проведенням обшуку в процесі розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами. Узагальнено моменти, на які треба звернути увагу під час проведення зазначеної слідчої дії.

Ключові слова: незаконне заволодіння, транспортні засоби, обшук, докази, кримінальне провадження, кримінальне правопорушення, слідчий, слідчі (розшукові) дії.

Постановка проблеми. Одним із засобів доказування на початковому етапі розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами є організація й проведення обшуку, оскільки за його результатами отримують інформацію, що є доказовою базою в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку наукових основ щодо формування та застосування тактичних прийомів і методів проведення обшуку зробили відомі вчені, зокрема, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, С. Ф. Денисюк, В. О. Коновалова, В. Г. Лісогор, Є. Д. Лук'янчиков, В. С. Мацишин, М. В. Салтєвський, М. І. Скригонюк, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, В. Ю. Шепітько, О. Ю. Ямпольський та багато інших. Проте не можна стверджувати, що всі аспекти такої складної та важливої діяльності, як проведення обшуку під час кримінального провадження, досліджено цілком.

Формування цілей. Метою статті є визначення особливостей обшуку, а також труднощів, що виникають у процесі його проведення; шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Обшук як інструмент формування доказової бази в кримінальному провадженні є однією з найважливіших і найбільш часто застосовуваних слідчих (розшукових) дій. Водночас процедура його проведення багатогранна, що зумовлено потребою не лише здійснювати завдання судочинства, але й не обмежувати права і свободи громадян.